

Kultur- og likestillingsdepartementet

Oslo, 30. september 2022

Supplerende innspill til Kunstnermeldingen 2022 fra Stiftelsen Kunstnernes Hus

Kunstnernes Hus er eid av kunstnerne, er kunstnerstyrt og er et viktig visningssted og møtested for kunstnerne – både nyutdannede og etablerte, bosatte i Oslo-området og tilreisende. For oss er det derfor naturlig at vi supplerer med vår erfaring siden forrige innspillsrunde i 2019.

Stiftelsens Kunstneres Hus ønsker å spille inn viktigheten av institusjonene som en essensiell del av kunstnerøkonomien.

Dårlig institusjonsøkonomi gir færre jobber til kunstnere

Små og mellomstore kunstinstitusjoner er svært underfinansiert og underbemannet. Det siste året har vi sett en drastisk økning i driftskostnader på strøm, tjenester og generell prisøkning. Kombinert med små driftstilskudd som ikke korrigerer for økt kostnadsbilde gir det en anstrengt økonomi.

I praksis gir dette flere konsekvenser, men viktigst er at produksjonsbudsjetter blir mindre. Det betyr færre utstillinger og mindre program, noe som igjen betyr at kunstnerne får færre muligheter til å vise frem arbeidene sine.

Kunstinstitusjonene er viktige både som produsenter og formidlere, men også som arbeidsgivere, som gjennom ulike ansettelsesforhold og samarbeid bidrar til å utvide kunstnernes faglige kompetanse på ulike fagrelevante felt.

En forsvarlig finansiering av Kunstnernes Hus og andre samtidskunstinstitusjoner vil gjøre at kunstnere får rimelig betaling for arbeid, gode arbeidsavtaler og sosiale rettigheter, med andre ord sikre at institusjonen kan være en god arbeidsplass for kunstnere.

Kunst og ytringsfrihet

I Ytringsfrihetskommissjonen rapport kapitel 14.8.2 – står følgende:

Skal ytringsfriheten virke etter sin hensikt, er den avhengig av et solid institusjonelt rammeverk. Dette infrastrukturkravet innebærer for kunstens del at det finnes et omfattende system av institusjoner som kan legge til rette for å skape, produsere, bearbeide, oppleve og analysere kunst. Det er et statlig ansvar å legge til rette for at denne infrastrukturen er levende, det kan ikke overlates til markedet alene. Det er på

den annen side heller ikke statens ansvar alene.

Tilrettelegging for en åpen og offentlig samtale i kunst- og kulturlivet handler om å gi institusjonene handlekraft. Institusjonene må ha økonomi slik at de kan føre samtalen med samfunnet.

Om ikke institusjonene er godt nok finansiert så er det en fare for at vi bare kan arbeide med kunstnere som allerede er bemidlede eller har pengesterke gallerier i ryggen. Det begrenser handlingsrommet og mulighetene, og det setter en stopper for mangfoldet. Kunstnernes yringsfrihet står på spill i en mer og mer markedsdrevet kunstvirkelighet. Det er en tendens til at private aktører har mer spillerom enn de offentlige og får definisjonsmakt for hva som er god og viktig kunst for offentligheten.

Produksjons- og visningsmuligheter

Atelierer og stipender har vært i fokus for kunstsatsningene i stat og Oslo kommune de siste årene. Det er helt nødvendig at kunstnere skal ha tilgang til produksjonslokaler og stipender. Men institusjonene må ikke glemmes, for det er her kunsten skal møte publikum og samfunnet. Om vi har kunstnere med produksjonsmuligheter, men ikke muligheter for å vise frem produksjonen, er vi like langt. Vi trenger et motstandsdyktig økosystem av institusjoner for å verne om yringsfriheten.

Kunstnernes Hus er i en særstilling. Det er en stor publikumsinstitusjon som er privateid av alle kunstnere i Norge, og tuftet på demokratiske prosesser. Vi skal verne om kunstnerisk yringsfrihet og vi skal være et sted for nye stemmer og nyprodusert kunst, som igjen skal kjøpes inn til nasjonale samlinger og bli en del av kunsthistorien. Denne institusjonens rolle, som jordmor for debutanter og for mangfoldet, må voktes. Vi må sikre dette rommet som gir fritt spillerom for kunstens nyanser og refleksjon ved å sikre god finansiering av institusjonen, som igjen går tilbake til kunstneren: i form av honorar, vederlag og produksjonsmidler.

Gaveforsterkningsordningen

Dette var en svært viktig del av Kunstnernes Hus utstillingsbudsjett som muliggjorde gode visningsforhold. Midlene som er tapt ved bortfallet av denne må resultere i økt driftsstøtte for å kompensere, og sikre at institusjonene fortsatt kan ha samme antall utstillinger som igjen sikrer kunstnere arbeid og honorarer.

Her følger svar på spørsmålene KUD stiller

Hva kan gjøres for å legge til rette for flere kulturarbeidsplasser og kompetansemiljø over hele landet?

Institusjonene skal fange opp kunstnere over hele landet og må orientere seg nasjonalt når de kuraterer utstillinger. Det gir kunstnere mulighet til å arbeide der de bor, men å stille ut ved de største institusjonene i byene. Da må institusjonene ha midler til å kunne reise på atelierbesøk nasjonalt og midler til å støtte kunstneren med produksjons og fraktmidler.

Hva kan gjøres for at kunstnere får rimelig betaling for arbeid, oppdrag, bruk og visning av verk?

Bruk av vederlagsavtalen, honorarordninger og produksjonsmidler til kunstnere er en institusjonsplikt ved en utstillingsavtale. Institusjonene er profesjonelle instanser som må gis tillitt til at de honorerer kunstnere, på lik linje med andre ansatte. Pilotordningen for honorarer må økes (eller bli del av et økt driftstilskudd) slik at det ikke oppfattes som om honorarene skal stå stille, men økes i takt med kostnader ellers i samfunnet.

Hvordan sikre kunstnerisk frihet og ytringsfrihet?

Se over – ved å sikre institusjonene som gir rammen for kunstnerisk ytring.

Hvordan sikre at kunstnerbefolkningen gjenspeiler vårt mangfoldige samfunn?

I en profesjonell institusjon er bærekraft og mangfold selvfølgelig ingredienser i en strategi. Dette tar form både intern ved ansettelser og eksternt ved valg av omvisere, kunstnere, film (både foran og bak kameraet).

Hvordan bidra til økt internasjonalt samarbeid?

Internasjonale samarbeid er essensielt i samtidskunsten. Samtidskunsten eksisterer på tvers av landegrensener og er i sin natur internasjonal. For små og mellomstore institusjoner er det vanskelig å samarbeide med utenlandske kunstnere fordi produksjonspengene følger kunstneren, og internasjonale kunstnere som bor utenfor Norge ikke har mulighet til å søke støtte, og institusjonen har heller ikke mulighet til å søke støtte. Kunstnerenes Hus har en stolt internasjonal historie, og ble bygget også for å kunne vise internasjonale impulser i Norge. Dette er det vanskelig å følge opp med nyproduksjon av kunst fra utlandet nettopp fordi utstillingsbudsjettene er for små. Institusjonsnettverk internasjonalt er svært viktig og må støttes. Institusjoner kan med et godt nettverk bidra til at norske kunstnere får vist seg fram internasjonalt. Institusjonene må bli støttet i å skape og ivareta internasjonale nettverk. De store institusjonene må bidra til å skape nettverk og invitere mindre institusjoner inn i disse.

Kunstnerenes Hus ønsker Kulturdepartementet lykke til i dette viktige arbeidet, og vi følger gjerne opp med dialog om det er ønskelig.

Vennlig hilsen

Anne Hilde Neset
Direktør Kunstnerenes Hus